Чурапчыга күн тахсар !

САҤА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ЖАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

2013 сыл Муус устар 20 күнэ СУБУОТА № 62 (10681)

12+

Быыбар — 2013

Спорт туонатыһан заттаммыт Чурапчы сиригэр киэҥ тэрээһиннээх республикатааҕы суолталаах күрэхтэһиилэр буолбатахтара быданнаата. 1992 сыллаахха тыа сирин буулаҕа күүстээхтэрин, түргэн атахтаахтарын, эрчимнээх илиилээхтэрин оонньуулара буолбуттара. Онно сөп түбэһиннэрэн искусственнай сүүрээр суоллаах аныгылыы стадион тутуллубута, эһиилигэр көҥүл тустуу араас сылларын «сулустара» бэрт былдьаһан күөнтэспиттэрэ.

XIX СПАРТАКИАДА ЧУРАПЧА-2013

«МАНЧААРЫ ООННЬУУЛАРА» – ҮРДҮК ТАҺЫМНАА!

Огут сыл ааһа охсубут эбит!

Элбэх уу уһунна, хаар-самыыр түһэн ааста, саҥа көлүөнэ ыччат үүнэн улаатта, аныгылыы олоҕу тутар дьуккүөрдээх үлэ инники кирбиитигэр бүгүн кинилэр таҕыстылар.

Сырдыкка оруу тардыһар дьүккүөрдээх, сайдыы саҕахтарын киэҥник арыйар ахсаабат эккүөрдээх, үлэни-хамнаһы үгэр тагара онностубут, үлэҕэ ситиһиини чымаан чыгчаалын дабайбыт, онно дьүөрэлии өйү сытыылыыр, санааны сааһылыыр, күүһү-уоҕу, быыпластар быычыны, сылбырҕа сымсаны, элэгнэс сүүрүүнү өрө анньан, күөрэччи көтөхпүт Чурапчы эйэҕэс-сайаҕас, нарын-намчы дууһалаах дьонусэригэр бүтүн республика оонньууларын – спорт национальнай көрүҥнэригэр XIX-с «Манчаары оонньууларын» уонна Боотуруускай улуус 375 сылын бэлиэтиир ыһыах кыттыылаахтарын уонна ыалдьыттарын көрсөөрү бокуойу билиммэт бэлэмнэнии үлэтин үллэр уоһугар сылдьаллар.

Чурапчы буоруттан күүс-уох ылан, олохха уоҕунан уратыы оскуолатыгар уһааран, олох араас бэйэлээх аартыктарын дабайан Сир Ийэ киэҥ сирдэринэн, араас таһымнарынан, бэргэри кытта күрэстэһэн, дуоланнары кытта эйэргэһэн, доҕуннары, өй-санаа күүстээхтэрин кытта биирдэ буолан алтыһан, олоҕу уһансан Чурапчы сирин араас көлүөнэ дьоно дойдуларын уһугубаттар, биирдэ түмсэн, сүбэ булан, төрөөбүт түөлбэлэрэ тугу көмөлөһөбүт диэн толкуйунан олороллор.

2012 сылтан саҕалаан киин куоракка олорор биир дойдулаахтар **"Чурапчы" түмсүүтүн сүбэтэ (салайааччы Иван Константинович Макаров)** спорт улахан түмсүүтүн, ыһыах ытык быраабылалыын тэрийэр үлэҕэ көмөлөһөр соруктаах араас хайысхаларынан былааннаах үлэни ыытар. Ол курдук, уопсайа 9 анал хамыыһыйалар тэриллэн үлэлииллэр. «Оонньуу» фондатыгар харчыны киллэриитинэн саҕалаан дойдута тахсан быһаччы көмөлөһүү: ыраастааһын, сибэкки, мас олордуута, нэһиликтэрин үлэ, өйү-санааны түмүү, сомоҕолоһуу курдук араас оруттээх дьаһаллары тэрийэҕинэ, киллэһинигэ саҕалааһыннга быһаччы кыттаналлар. Бу күннэргэ улуус нэһилиэктэринэн араас гастроллар тэриллиннилэр уонна олор саҕанан бара тураллар. "Хатын чаран"(сал. Саския Макарова) диэн куоракка үөрэнэ сылдьар оҕолор түмсүүлэрэ дойдуларыгар тахсан ыччаттары кытта көрсөллөр, араас тэрээһиннэри ыыталлар, профориентационнай үлэни тэрийэллэр.

Дьокуускай куораттааҕы биир дойдулаахтар "Чурапчы" түмсүүтүн сүбэтин (салайааччы И.К. Макаров) былааннаах үлэтин бэрээдэгинэн үөһээ этиллибит улахан түмсүүлэри тэрийии уонна онно көмөҕү оҥоруу чэрчитинэн муус устар 12 күнүгэр киэһэ 7 чаастан "Триумф" спортивнай комплекс уорааҕыгар биир дойдулаахтар уонна киһилэр ыраахтан-чугаһынан аймахтарын, доҕотторун түмсүүлэрэ буолан ааста.

Бу үөрүүлээх киэһэни, көрсүһүү үөрүүтүн, сахалыы сиэһин астыгын тэрийиини "Чурапчы" түмсүү салайааччыта И.К. Макаров эрдэттэн бэлэмнээн, улуус дьаһалтатын (баһылык С.И.Яковлев), култуура управлениетын (В.П. Герасимов) кытта сүбэлэһэн уонна "Триумф" комплекс директора (П.П. Пинигин) сөбүлэһэн, барыта биир тылынан ыыттылар.

Кэлбит биир дойдулаахтар, бары ыалдьыттар киириигэ үтүө баҕа алгыс тылларын этиһэн, саламы баайдылар. Ол саламанан симэммит, алгыс тыла бэрэну ингэриммит сиппи Чурапчылыыр уонна ыһыах үөрүүтүгэр-көтүүтүгэр кыттыһа. Үөрүүлээх түгэни алгыс тылынан улуустааҕы култуура управлениетын салайааччыта, сцена ветерана, Саха Республикатын култууратын туйгуна В.П.Герасимов аста.

Киэҥ программалаах кэнсиэр тэрээһиннигэр, сценарийын оҥоруутугар эстрада театрын режиссера А.Н.Барашкова, "Саха" НКИК "Сэргэлээх" ыччаттарга биэриитин кылаабынай редактора Л.П. Керемясова улахан кыһамньыларын ууран уонна кыттыыларын бэлиэтиир наада. Кэнсиэргэ Чурапчы улууһун уус-уран самодеятельноһын ветераннара уонна Чурапчыттан төрүттээх Дьокуускайга үлэлиир-хамсыы сылдьар артыыстар кыттыбыттар. В.Кузьмин ырыата, М.Герасимова чабырҕаҕа сэнгэриини ыллылар, оттон саҥа кэм таланнарын, биир дойдулаахтарын көрөөччүлэр ытыс дохсун тыаһынан көрүстүлэр, бэһириилэрин биллэрдилэр.

Салгыытын 2-с стр. көр.

«БЫЫБАРГА КЫТТАРГА БЫҺААРЫННЫМ»

Саха норуотун сааргына, киэн туттуута, Аан дойдуга Саха сирин, Чурапчыны билиэрбит, биһиги биир дойдулаахпыт, олимпийскай чемпион, Аан дойду үс төгүллээх, Европа, ССРС хас да төгүллээх чемпиона Павел Павлович Пинигин Саха Республикатын Государственнай Мунньаҕа (Ил Түмэн) быыбардарыгар кыттар санаатын ылынан бу күннэргэ Чурапчы, Таатта, Мэҥэ-Хаҥалас улуустарыгар сылдьан дьону-сэргэни кытта көрүстэ.

— Павел Павлович, Ил Түмэн быыбардарыгар кыттарга сорунммут үчүгэй сонуну истэн түс бэйэҕиттэн санааларгын билээри көрсөбүн уонна тустаах уокуруук быыбардааччыларын кытта көрсүһүүлэргэ ханна сылдьыттыгын, туох санаалар үөскээбиттэрин чуолкайдаан ааҕааччыларга тиэрдиэххэ эрэ.

— Быйылгы быыбардар уратыларынан праймериз диэн, ал барыллаан куоластааһыны тэрийэн ыытыы буолар. Мин Чурапчытааҕы уокурукка "Биир ньыгыл Россия" партийнай испииһэгэр киирэн итиэннэ кыттабын. Муус устар ый 8-16 чыыһылаларыгар Чурапчы бары нэһилиэктэригэр, Тааттаҕа Дэбдиргэ, Туора Күөл, Даайа Аммата, Чэркээх, Кыыйы, оттон Мэҥэ-Хаҥалас Өлөчөй, Бүтэйдээх нэһилиэктэригэр сырыттым, быыбардааччылары кытта атах тэпсэн олорон кэпсэттим, санааларын-оноолорун иһиттим, кыһалҕаларын билистим, инники сайдыы соруктарыгар бэсиэдэлэстибит. Мин бэйэм тыа сиригэр төрөөбүт, улааппыт киһи киһи олоҕун уратыы эйгэтин бэйэм эмиийин уутуттэн, аҕам үлэтэ дьаһайбыт, оскуола үөрэххэ уһуйбут, Д.П.Коркин тустууга таҥайбыт кэмиттэн саҕалаан ону бүтүннүүтүн эппэр-хааммар иҥэриммит, ол уохтарыттан күүс-күдэх ылыммыт киһи буолабын. Онон бэйэбин сахалыы истыыннаах киһинэн ааҕынабын. Спорка актыыбылайдык кытта сылдьыбыт кэмнэрбэр ыраах тэйэ сылдьыбыппын буолуо тыынан баран дойдубар кэлэн күүс-уох мунньунан, дьоммун-сэргэбин кытта кэпсэтэн, эрдээх санаанан иитиллэн барарым. Кэлин дойдубар эргиллэн кэлэн баран тыа сириттэн арахсыбаппын, куруук сылдьабын, айанныыбын, дьону кытта көрсөбүн. Онон тыа сирин олоҕун үтүөтүн, кыһалҕатын истэр эрэ буолбатахпын, билэ сатыыбын, билэбин.

Социальнай объектар эргэлэр, хамнаска боппуруостар үгүстэр, үлэлээх буолуу кыһалҕата арахсыбат аргыс, үүт сыаната хас эмэ сылы быһа хамсаабакка намыһах, кэнники сыллар кураанныарын баттыга ыаракан тыынаһан иһэр, онно эбии атын сиртэн кэлэр от хаачыстыбатын мөлтөҕө тыа дьонун санныларыгар ыарахан буолбута чуолкай. Дьэ, итиннэк ваҕан бардахха, биирдэн биир тахсан кэлэ турар. Ол эрээри тыа дьоно барахсаттар өллүбүт-хааллыбыт диэн сугхарбаттар, үлэ уһуттэн арахсыбаттар.

— Билинни кэмҥэ хайдах, туох дьайыыларынан тыа дьонун олоҕун тупсарар туһунан толкуйдуугун?

— Саха Республикатын Президенэ Е.А.Борисов "Тыа сирин олоҕун кэлимник сайдыылары" туһунан Ыйааҕа улахан суолталаах, дириҥ ис хоһоонноох дии биниэ уонна хас да сыл салҕанан барарынан, ситимнээх үлэни эрэйиэрэн уратылаах, ордук хотоойулаах буолуоҕар эрэйэбин. Дьонсэргэ Президент Ыйааҕын өйдүүр, өйүүр эбит. Маннык мин биири этиэхпин баҕарабын: тыа сиригэр сүрдүн кэмнээн баар оскуолары тупсара уларытан, саҥа сөптөөх сокуоннары айан, оҥорон таһаарар үлэни кэҥэлэһиин уонна миэстэр табаар оҥорооччуларга уп-харчы быһаччы тийэр схематын тобулуу буолуо этэ. Дьэ, итини кыайарбыт буоллар чахчы да тыа дьонугар улаханы оҥоруо этибит.

— Дьонун-сэргэнг хайдах көрүстэ, туох диилэрий, праймеризка тэһэ бэлэмнэрий?

—Бастатан туран, праймериз (барыллаан куоластааһын) туһунан. Итии дьыаланы миэстэҕэ дьүүллээн-дьүһүннээн билбэтэр диэххэ наада. Манна улахан быһаарыы, өйдөтүү наада эбит. Оттон маны тэрийии улахан эппиэтинэстээх, киһи түмүктэрэ, мин өйдүүрбүнэн, быыбардарга улахан быһаарар оруоллаах буолуоҕа. Онон бу дьыала «оҕо оонньуута буолбатах» диэн убаарастаан этиэххэ наада.

Көрсүһүүлэр олус истиҥник бардылар. Боппуруостар олус элбэхтэр, кэпсэтиилэр дириҥнэр, сүбэ-ама да элбэх, ыйыы-кэрдии да аҕыйаҕа суох. Көрсүһүүгэ кэлбит, тыл эппит, санаа атастастыыт дьонум мин быһаарыылыыбын өйүүллэрин эттилэр, алҕаатылар, кыайыыны баҕардылар. Онон мин астынным, кыайыыны баҕаран туран, депутат буолар түбэлтэҕэ, улахан соруктары туруорабар эбит, эрэнэллэр уонна ону ирдэһиэхтэрэ диэн санныыбын. Онон мин олус улахан эппиэттээх дьыалаҕа киирэн эрэрбин билэбин, өйдүүбүн уонна ону сүгэргэ бэлэммин диэн дьоммор аһаҕастык эппиэтим.

—Быыбар күрэҕэр киирэр санаалар туохтан үөскээбиттэрэй уонна бу быһаарыыҥ олоххор туох суолталааҕый, инники дьылҕаҕар оруоллара хайдах буолуо дии саныыгын?

—Интэриэһиннэй боппуруос. Мин 60-мун туолуум, сотору таарыта бэлиэтээбитим. Онон өйбүн-санаабын толору ситтим, муударай саастар билэтик үктэнним диэххин. Билигин дьоммор-сэргэбор туһалыыр атын кэрдиис кэмнэр кэллилэр. Кэнниби хайыһан эргиллэн көрдөххүнэ кэмсинэрим суох, мин дьоммун, сахам норуотун туһэн биэрбэтэрим. Ханна да сырыттарбын саха буоларбын өрө тутарым, сахалар күүстээхтэрин-уохтаахтарын, мэлэ норуот буолбатахпытын дакаастаабытым, Аан дойдуга көрдөрбүтүм. Онон туруорбут сыалбын-соругун толорбутум. Ити кэмнэр олоҕум биир кэрэ, эдэр саас эрчимин саамай чаҕылхай түгэннэрэ этэ.

Ааны билигин төрөөбүт Сахабыт сирин, алааһым дьонугар көмөлөһөр соругу, олоҕум иккис түһүмэҕэр ситиһиэхтээх сыалбын бэйэбэр болдьотибин. Мин олохтон дебиһим: «Сыал, сорук турда - ону ситиһиэх тустаахпын, кэннинэн тэйии суох». Норуот өйөөтөҕүнэ, быыбардааччы куоластааттарына өй-санаа, билиикөрүү, кыах тиийэринэн, баарынан үлэлиэм уонна тугу эрэ ситиһиэм дии саныыбын.

Онон бу быһаарыыным дьылҕабар олус эппиэтинэстээх кэм, киһи оруола быыбар күп быһаарыылаах. Онно сөптөөхтүк быһаарыыннарына дьылҕам иккис түһүмэр барыта өссө төгүл норуот туһугар үлэҕэ аналлаах!

—Павел Павлович, көбүөрэ утарсааччыларыҥ, олохха доҕотторун Аан дойду аатын тааттахтара эн быһаарыыгын туох диилэрий?

—Үбүлүөйбэр кэлэн ыалдьыттаабыт олимпийскай призер, Аан дойду икки төгүллээх чемпиона М.Аранилов – Дагестан парламенын депутата, 2 төгүллээх олимпийскай, аан дойду 5 төгүллээх чемпионнара А.Фадзаев, оттон 3 төгүллээх олимпийскай чемпион А.Карелин – Государственнай Дума депутаттара, оттон биир дойдулаахтарым Р.Дмитриев, Г.Балакшин Ил Түмэн депутаттара этилэр. Холобурдар элбахтэр. Табаарыстарым, доҕотторум ити тустуулар бары өйүүллэр, ситиһиини баҕараллар, сүбэ-ама да буолуохтара.

—Үлэҥ туһунан кырдьык сырдата түс эрэ.

—Саҥа тутуллубут "ТРИУМФ" спортивнай комплекс директорынан үлэлиибин. Спордунан, физкультуранан дьарыктаналарга олус табыгастаах дьиэ уот. Ол да сиэринэн ыччат дьон тардыһар, кэлэн дьарыктаналлар. Үлэм интэриэһинэй. Тренерим Г.А.Бураков бу кэлэ сылдьан биирдэ чопчу этэн, сорудахтаан барда: "Үсүлүөбүйэ барыта баар – чемпионнары иит" диэн уонна онно эрэнэрин биллэрдэ.

Павел Павловичка ситиһиилэри баҕарыахха. Киһи туруоруммут соругун ситэрэ олорор биирдэ эрэ дакаастаабыт буоллаҕына, ол олоҕун быраабылата. Саҥа да соруктары киһи толоруоҕа. Кыайыахха итэҕэйэбин, эрэнэбин!

Чурапчы 2-с №-дээх оскуолатыгар.

Кэпсэттэ Василий Федорович ПОСЕЛЬСКАЙ.

Салгыыта.
Иһинн хаһыат 1-кы стр. көр.

Бу түмсүүнү эргэрдэлээн, тэриллэр сыалын-соругун дьоҥҥо тиэрдэн, улуус баһылыга С.И. Яковлев уонна куораттааҕы "Чурапчы" түмсүү салайааччыта И.К. Макаров тыл этиилэригэр Чурапчы бары көлүөнэ дьоно түмсэн, биир санааҕа сомоҕолоһон, бүттүүн саха норуотун быраабыннатыгар тэрийэр үлэҕэ активтаахтык кыттаалларын чорботон бэлиэтээтилэр.

Тэрийэр кэмитиэт быһаарыытынан бу тэрээһиннэргэ ханнык да ыҥырыы биллэрэ суох. Онон XIX «Манчаары оонньууларын», Боотуруускай улуус 375 сылын кэрэһэлиир ыһыаҕы тэрийиигэ анаммыт түмсүүгэ көмөлөһүөн баҕалаах хас биирдии киһи сэмэй кылаатын киллэрдэ, үп-харчы өттүнэн өйөөтө. Кэскиэр нүөмэрдэрин быыстарыгар спонсордуур тэрилтэлэр, биирдиилээн дьон үп-харчы угуутугар активтаахтык кыттыыннылар. Манна ордук чорботон тэриллибит 9 хамыыһыйаттан үбү-харчыны хомуйа тардыыга көдьүүстээх үлэни тэрийбит хамыыһыйаны (И.К. Макаров уонна В.В. Ефремов) бэлиэтиир наада. Ол курдук, киниэлэр тэрээһиннэринэн Москва куораттан ООО "ТрансКапСтрой"(дир. Иван Александрович Костенюк) 1,5 мөл солк, оттон биир дойдулаахпыт, "СУ-98" тутар тэрилтэ салайааччыта Дмитрий Николаевич Поисеев 1 мөл.солк., "Туймаада Нефть" (дир. С. М. Чепалов), "Сахатранснефтегаз" (дир. И.К. Макаров) 500-түү тыһ. солк. киллэрбиттэрин махтанан туран чорботон бэлиэтиибит. Уопсайа үгүс тэрилтэлэр бу акцияҕа кыттыстылар уонна уопсайа 4 мөл. 900 тыһ.солк «Манчаары оонньууларын» тэрийии анал фондатыгар киллэраллэрин эттилэр.

Хайаахсыт нэһилиэгэр колхуоһу, сопхуоһу тэрийиигэ активтаахтык кыттыбыт, билигин биһиги кэккэбитигэр суох Степан Афанасьевич Михайлов оҕолоро, сиэннэрэ 100 тыһ. солк киллэрдилэр, оттон киин кыыһа М.С. Павлова салайар Үүнэр көлүөнэ театра үс кэнсиэртэн киирбит үбү укта.

Маны таһынан А.Е. Пестрякова 55 тыһ. солк, «Манчаары оонньууларын» бастакы тэрийээччи А.Е. Алексеев 10 тыһ. солк, А.С. Птицына 5 тыһ. солк уода. харчы угар дьааһыкка кэлэн, ытык тыаһын ортотугар бэйэлэри бэлэхтэрин укпулар. Онон бу киэһэҕэ анардас уу харчынан барыта 464 804,00 солкуобай киирдэ.

Онон Дьокуускай куораттааҕы "Чурапчы" түмсүү (**И.К. Макаров**) тэрийбит бу тэрээһиннигэр олус элбэх киһи, араас тэрилтэлэр бэрэстэбиитэллэрэ кыттынныылар уонна уопсайа 5 364 804, 00 солкуобай фондаҕа киирдэ.

Дьокуускай куораттааҕы "Чурапчы" түмсүүтэ кэлин сылларга **Иван Константинович Макаров** салалтатынан үгүс өрүттээх, ситимнээх үлэни тэрийэр. Манна салайааччы тус бэйэтин кыһамньытын, патриоттуу өйүн-санаатын, төрөөбүт түөлбэ туһа диэн биир дойдулаахтарын түмэр дьоҕурун, хас биирдии киһи интэриэһин учуоттаан туран, киниэ кыаҕын, өйүн-санаатын билэн, дойдубут Чурапчы туһугар ахсаабат үлэтин бэлиэтиэҕи баҕарыллар. Бу оонньууларга киниэ тус бэйэтэ аныгы ирдэбилгэ эппиэттиир үс саҥаны да ылан биэрбитэ элбэҕи этэр. **Иван Константинович** дьонсэргэ ортотугар өйүн-санаатын тиэрдэрэ, араас араҥа дьоҥҥо өйөбүлэ, улуус ханнык баҕарар тэрээһиннэригэр быһаччы кэмэлэһэрэ элбэхтик сурулуубатаҕын иһин, биир дойдулаахтара ону бэркэ диэн билэллэр уонна дириҥ махтал тылларын киниэхэ өрүү тиэрдэллэр.

Бу күннэргэ **И.К. Макаров** Саха Республикатын Государственнай Мунньаҕар (Ил Түмэнгэ) биир мандааттаах Чурапчытааҕы уокурукка депутаакка кандидатынан турарга быһаарынан сылдьар. Депутаттары талыы аныгы ирдэбилин быһыытынан праймериз (барыллаан куоластааһын) тэриллэр, онно кыттан «дьон итэҕэлин ылар кыахтаах баалларын өссө билиэн, итэҕэйиэн баҕарар. Киниэ улуус биир түмүс туттар киһитин быһыытынан Ил Түмэнгэ депутат буолан сөптөөх, улуус интэлэриэһин эрэ буолбакка, бүтүн Саха сирин сайдыытын түстэһэр киһибитинэн буолар, ону биһиги бары билэбит.

Онон сибээстээн, куоракка олорор биир дойдулаахтар ааттарыттан "Чурапчы" түмсүү салайааччыта **Иван Константинович Макаровы** өйүүр санаанан ытыллар барыллааһын куоластааһыныгар активтаахтык кыттыҥ уонна аныгы үйэ лидерин өйүөххэйиҥ диэн ыҥырабыт.

Дьокуускай куораттааҕы "Чурапчы" түмсүү сүбэтэ.

ТОЛКУЙДАНЫАҔЫҤ!

Г.А. Шичко ньыматынан арыгыттан, табахтан босхолонуохха сөп. Арыгыны иһиэххэ, табаҕы тардыахха сөп эбит диэн буортулаах өйдөбүлү киһи өйүттэн-санаатыттан букатыннаахтык үсүтүү, дьаат диэн өйдөтүү наадатын Ленинград учуонайа, биологическай наука кандидата, профессор Геннадий Андреевич Шичко үөрэтэр. Киниэ — манньык психопедагогическай ньыманы олохтообут учуонай-психолог. Биһиги бары арыгы алдьархайын билэбит, чөл олох биһиги күннээҕи турукпут, ыра санаабыт. Ол иһин норуот бүттүүн дуоһунаһыттан, идэтиттэн тутулуга суох ылыстаҕына эрэ кэлэр кэнчээри ычыатыгар саргыта сайдыа.

Алкоголизм проблематын быһаарыыга дьону дьиҥнээх научнай билиинэн хааччыйыахха. Хас биирдии киһиэхэ чуолкайдык өйдөтүөххэ. Бэйэтин быһылатын-майгытын, арыгыһыыр-табахтыыр кыһыгын бары өттүнэн дириҥник толкуйдаан, сыаналаан көрөрүгэр кыахта биэриэххэ. Киһи доруобуйатыгар улахан содуллааҕын, олоҕор, үлэтигэр уонна саамай чугас дьонугар, оҕолорун олохторугар, доруобуйаларыгар муҥу-сору аҕалалларын өйдөтүөххэ. Бэйэлэрэ ырытыллаан ырытан, дневник оҥостоллоро туһалаах. Бэйэ санаатын салайыынан (самовнушение) дьарыктаныахха. Бэйэ санаатын бөҕөргөтөр, күүһүрдэр сыалтан точечнай массаһынан, тарбах гимнастикатынан дьарыктаныахха. Япония Ниши научнай системэтигэр олоҕурбут биһиги олохпутугар күннэтэ туттуллар гимнастическай эрчиллиилэринэн дьарыктаныахха, ууну, айылҕаны кытта доҕордоһуохха.

Бу үлэни оскуолаттан саҕалаан, үрдүк үөрэххэ үөрэнэр программаҕа киллэрэн туран, анал предмет быһыытынан үөрэтиэххэ наада. Учууталларга, терапиуттарга, медиктэргэ Шичко ньыматынан куурустары, семинардары ыытыахха.

Чэгиэн-чэбдик, доруобай олох иһин охсуһар республикатааҕы общественнай тэрилтэ 1989 сыллаахтан саҕалаан үлэлиир. Чурапчыга XX-с үйэ саҕаланыытыгар Өксөкүлээх Өлөксөй тэрийбит түмсүүтэ улахан суолталаах. Саха улуу дьонноро норуоту эрдэ сэрэппиттэр, чопчу сиэр-майгы, духхуобунас, сайдыахтаах диэн. Өксөкүлээх Өлөксөй "Арыгы" диэн поэматыгар арыгы иммунитекка содулун, норуот генофондата сатарыйарын, уус-уран уобараһынан көрдөрбүтэ олус суолталаах. А.Е. Кулаковскай "Итирик бурсуй ырыата" поэматыгар, Алампа Софронов "Куоратчыт" кэпсээнигэр арыгыны, хаартыны утаран суруйбуттара.

Билигин арыгы иэдээнин өйөөн, Президеммит, правительствобут республика үрдүнэн чөл олох иһин үлэлииргэ кэрэхсэнэр. Мин 1965 сыллтан сиэр-туом, чөл олох иһин агитатор, пропагандист, "Знание" общественнай лекторын быһыытынан үлэлиибин. 1991 с. интэринээт-оскуолаҕа директор М.Д. Гуляев хос биэрэн, "Бэйэни салайыныы" үөрүйэхтэригэр оҕолору, үлэһиттэри уһуйбутум. Түөлбэнэн мунньахтаан, оскуола томторо "Чөл олох" зонатынан биллэрэн, улууска республикаҕа ыҥырыы таһааран, улахан хамсааһын тахсыбыта. Бу үлэҕэ улууска Е.М. Макарова, Д.П. Кладкина "Общество трезвости" салайбыттара. Чурапчы нэһилиэгэр, Арыылаахха арыгыта суох сыбаайбалар буолбуттара. 2004 с. бөс ыйыгар Чурапчы улууһун, Д.П. Коркин аатынан интэринээт оскуола дьаһалталара, республикатааҕы Дьиэ кэргэн уонна оҕо аймах кэмитиэтэ Өксөкүлээх 100 сыл анараа өттүгэр тэрийбит тэрээһинин сэргээрэн, норуоттар икки ардыларынааҕы конгреһы ыыппыта.

Бу күннэргэ республикаҕа, улууска элбэх үлэлэр, санаа атастаһыылара уода ыытыллаллар. Мэҥэ-Хаҥаласка эдэр нэһилиэк баһылыга үс арыгыта суох сыбаайбалары, үбүлүөйү ыытыттарга 25 тыһ. солк кэмэлһэйтүн истэн сэгэйэрдим. Манньык арыгыта суох сыбаайбалары Уус-Алдаҥҥа эмиэ ыыталлар эбит. Ол курдук, аймахтарым сылдьыбыт сыбаайбаларга арыгыта суоҕун үрдүгэр сахалыы оонньуулары ыыппыттар. Оонньуулар кыайыылаахтарыгар сахалыы ыҥыырдары, күөрчэхтэри, кытыйалары бэлэхтээбиттэр. Оттон биһиэхэ Чыаппара баһылыга үгүс сонун, чөл, арыгыта суох дьаһаллары оҥороруун билэр дьонум үөрэ кэпсиэллэр, сырдатталлар. Онон саха "Итирик иэдээнтэн, арыгы айдааннаах" диэн өс хоһоонун айбыта, аныгы бырааһыаннааччыктары арыгыта суох тэрийэр үгэс олохтоноруун эппит эбит. Ким доруобай, чөл олохтоох дьылҕата, иннигитэ ыраас, сырдык буолуо, дьоллоохтук олоруо, дьонун-сэргэтин үөрдэ сылдьыа. Ыраас уу, ыраас салгын, ыраас санаа, күн, салгын, уу биһиги үтүө доҕотторбут буоллуннар!

Е.М. КАЖЕНКИНА,
этнопедагог, психолог, норуот эмчитэ, "Нация доруобуйатын туисарыыга киллэрбит үтүөтүн иһин" кыһыл көмүс мэтээл хаһаайына.

Редакция почтата

СИР ОҤОҺУУТУГАР САНААЛАРЫМ

"Саҕа олоххо" сир оҥоһуутун сэргүтэр туһунан суруллубутун сэргии аахтым. Итиннэ Болугурга урут оҥоһуллан баран, дулҕата хат үүнэн туһаныллыбакка сытар сир баар. Ол — 80 га иэннээх Хойуулгу Хочото. Бу сири оҥорорго диэн суруллубута да, хаалан хаалбыта. Ол бириэмиэтэ маннык.

Дулҕатын иливтэн арҕаа диэки хайыкхалаан кирсиэдилин астарбыттара, арааһа, сүүстүү миэтэрэ арыттаах эбитэ буолуо, анньыллыбыт дулҕалар уһун субурҕа хочо туоратын саҕа арҕастар буолан хаалбыттара. Хочоҕо тахсыбыт саасқы халаан уута бу арҕастартан иҥнэн хочоҕо олорон хаалар. Онон бадараан үөскээн тиэхиникэ киирбэт буолан, оттоммот буолбута. Сэтиэнэх бүрүйэн дулҕата хат үүнэн барбыта. Билигин хат оҥоһуллар түгэнигэр ити алҕаһы туоратыллыахтааах, уута олорбот гына оҥоһуллуохтаах.

Иккис сирбит эмиэ ити эгэр баар Хочо Уулаах. Бу сир эмиэ киһи сыаҥа оҥоһуутун түмүгэр үүнүүтүн аанньа биэрбэт буолан турар. Бу эмиэ оҥоһуллубут ходуһа. Бу сирбитигэр халаан уута кутар көҥүһүн бүөлээн кэбиспиттэрэ мэһэй буолла. 50-чуу см көҥдөйдөөх икки турбаны быраҕан баран, көҥүһүн бүөлээн быһыт оҥорбуттар, турбалары аһыллар-сабыллар аанааабыттар. Итини тухха анаан оҥорбуттарын өйдөөбөтүм, эбэбит халааннырын саакым тухары көрөн аҕай кэллим. Сороҕор күөс үлэлиэн курдук күүскэ тахсааччы, оттон аҕыйах чааһынан төттөрү түһэр. Итинник түбэлтэҕэ хочолор көҥүстэрэ даҕаны ходуһаны толору уупу таһаарбакка хаалааччы. Оттон итинник турбанан хас да суукка наада буолара буолуо. Онон бу быһыты алдьатан, айылҕатын оҥоһуутун чөлүгэр түһэриэххэ. Ити үлэни бу күннэргэ толорон, саасқы халаан уутун киллэрэр дьаһалы ылыахха.

Иккис санаам урут кырдьаҕас сулууспалаахтарга оттообут отторун уон бырыһыанын ылар манньаҕа моой отчут буолаҕын диэн сир көҥүлүөн оттотор этилэр. Онно илиинэн оттоноор күһаҕан сири биэрэллэрэ очччуһуй куттара диэн оттоммокко, сэтиэнэх дулҕа буолбут сири биэрбиттэрин саас эрдэ харааран, уута киириэн иннинэ өртөөн, хотуурунан оттоон, ходуһа гынан, хас да сыл туһаммытым. Оттон үчүгэй сирбитин эн оттуу сылдьар эбиэххин диэн былдьаан ылбыттара. Ол иһин эмиэ сирэ суох буолан, Мойуона диэн кэспут күөл лаҥкатын ити ньыматынан сир оҥостубутум. Баҕар итинник ньыманан биир эмэ киһи туһанаарай диэн суруйдум.

К.С. ПОПОВ,
тыыл ветерана, Болугур олохтооҕо.

БАҔА САНААМ ТУОЛЛАР ХАННЫК

Киһи бараахан бу Орто дойдута мутугунан баҕадар муҥур биир үйэҕэ олорон ааһар. Оттон ол олорор олоххо киһи ...тин суолун-иһин оҥосту... хас киһи аайы табатык бэрил... Олоҕун суолун таба тайаммы... киһинэн мин боростуой, сэмэй тыа ыалын оҕотун, Чурапчы буоруттан силистээх, Мугудайтан төрүттээх Наҕабылыһын аймахтан айыллыбыт Өндөрөй диэн ааттаммыт, билигин салайааччы бэрдэ Өндөрөй Наҕабылыһыны ааттыыбын.

Өндөрөй Тимэпиэйэбис Наҕабылыһын "Чурапчы" ТХПК-ны тэрийэн, өр сылларга үтүө субэстаахтык салайан кэллэ. Чурапчытын дьонугар-сэргэтигэр ырыынак ыгар, тута-хаппыта билликэт, үп-харчы кырыымчык кэмигэр ыаммыт ууҕа, оҥоһуллубут эмэ тутатыын уу харчынан төлөһөн ислитэ, көмөлөспүтэ. Киһи Чурапчытын олохтоохторугар кэмэгин аҕын сиппэт буолуохтааҕын. Саха сирин үрдүгэр киин кооператива биллэр-көстөр, араас улуустарга, нэһилиэктэргэ бөйиэтин уопутун тарҕатар, бэрсэр. Бүтүн Арассыыйаҕа, кыраныысса таһыгар хас-та-хаста аһын-үөлүн амсатан, быыстапкаларга бастаабыта буолуой?

Биһиги үксүн чиэһи-бочуоту, хайҕалы, наҕараадалы биэсийэ сааһыгар, үбүлүөйдэригэр биэрэ сатыыбыт. "Торуоскалаах кэмигэ" биэрэн, туох туһата кэлэрэ буолла? Киһиэхэ чиэһи-бочуоту, наҕараадалы үлэлии-хамсыы, дуоһунаска олорор кэмигэр биэрдэрбит ханнык. Ол чиэстэммит киһи бириэмэтигэр көҕүлүүр күүс ылан, өссө күүрэн, таһаарыылаахтык үлэлиэ-хамсыа этэ. Бу этиини бэйэни салайыныы баһылыктара, дьокутааттара учуоттуохтара диэн эрэнэбин.

Арассыыйа Бэрэсидьиэнэ В.В. Путин "Арассыыйа Дьоруойун" таһынан "Үлэ Дьоруойа" аат олохтонуо диэбитэ. Онон сибээстээн улууспут олохтоохторун, баайыннай хаһаайыстыбаларын, улуус, нэһилиэк баһылыктарын Өндөрөй Тимэпиэйэбиһи бары биир киһи курдук өйдөөн -санаан, чиэстээн-бочуоттаан, Саха сирин үрдүнэн бастакынан "Үлэ Дьоруойун" аатын ыларыгар нэһилиэктэринэн көрдөһүү суруйан, улуус аатыттан бэрэсидьиэн, бырабыыталыстыба наҕараадалыыр отделыгар түһэрэ охсуоҕуҥ, тиэтэйиэҕиҥ!

Өндөрөй Тимэпиэйэбис Наҕабылыһын элбэх семинардарга, улахан таһымнаах мунньахтарга, форумнарга соҕуруунан-хотунан мэлдьи сылдьар. Ол иһин дьон-сэргэ ытыктабылын ылан, саха ньургун уола диэн, түөһүгэр "уот кыһыл сулустаах" сырыттар ханнык! Бу баҕа санаам туоллар ханнык!

Айан суолун айанньыта
Аҕыс аты миҥнэн,
Сахам сирин аатырда
Дьоруолата айанна.
Арассыыйа Эбэ Хотунуу
нөҥүөлэн,
Омук сирдэрин өтөйтөлөөн,
Аппатыыты эрэ хотордор
Аһын-үөлүн бэлэйдии.
Быыстапкаҕа бастааннаах
Аар - саарга аатырдыҥ,
Саха аатын ааттаттыҥ,
Саха баарын биллэрдиҥ.
Албан аатыҥ аатырдын,
Үтүө сураҕыҥ сураҕырдын,
Махтал эйиэхэ, үлэ
дьоруойугар
Сарбы-дьаалы салаттыбын!

Өндөрөй Махыначылабыскай.
Чыаппара.

Ахтан-санаан

ТАПТАЛЛААХ ИЙЭБИТ, БАЛТЫБЫТ, ЭДЬИИЙБИТ

Тапталлаах ийэбит, эбээбит, балтыбыт, эдьиийбит Парасковья Дмитриевна Елисеева биһиги кэккэбититтэн барбыта муус устар 23 күнүгэр номнуо 40 хонуга буолар.

Бу Орто дойдуга этэҥҥэ үлэлии-хамсыы, күннэри да, иннин да түбүктэри быһаара, дьаһайа сылдьан, олус түргэнник суох буолбута биһигини барыбытын олус хомотто, аймаата. Билигин даҕаны кини суох диэн итэҕэйбэппит, истиҥник мичээрдээбитинэн киирэн кэлиэ дии саныыбыт.

Кини үлэтинэн элбэх кыһалҕалаах, кыаммат, кырдьаҕас, инбалиит дьону кытта хара өлүөр диэри энээрдэһэн кэлла. Хайдах эмэ киниэр олохторун чэпчэтэр, кинилэргэ күүс-көмө, сүбэ-ама буолар туһугар күүһэ баарынан, ыарыытын да умнан туран үлэлээн ааста. Эрдэттэн да ыалдьа сылдьан ону биллэрбэккэ, күүстээх санаатын ыһыктыбакка үлэлии-хамсыы сылдьыбыта. Быйыл саҥа эмтэнэргэ санаан, Кореяҕа баран көрдөрүнэн кэлэн баран, Дьокуускайга эмтэнэ киирбитэ. Уһаабата... Дьылҕа – хаан ыйааҕа тыйыс эбит. Маннык түргэнник барыа диэн санаан да көрбөтөхпүт.

Кини холку майгыта, дьоҥҥо үтүө сыһыана, мынлыр өйө дьон ытыктабылын, коллегаларын истиҥ сыһыаннарын, барыбыт тапталын ылбыта. Кинини тиһэх суолугар атаараары ыраахтан-чугастан үгүс элбэх киһи кэлэн, кини туһунан үтүө эрэ тылынан ахтыбыттарыттан балтыбыт, ийэбит барахсаҥҥа сүгүрүйүүбүт, кинини кытта киэн туттуубут өссө ордук күүһүрдэ.

Кини үлэлээн ааспыт туоһутунан Чурапчы кэнннигэр туттарбыт дьиэтэ буолар. Бу дьиэни туттарарыгар төһөлөөх сырата барамньта буолуо? Кэм да үп-харчы тиийбэккэ эрэйдэммитин, эрэннэрэ-эрэннэрэ тылларыгар турбаттарыттан хомойорун биһиги чугас дьоно билэбит. Бэйэтин министиэристибэтигэр наһаа махтанар этэ. Кини үлэһиттэрин бары эттүнэн өйүүрэ-өйдүүрэ, үлэлэрин сыаналыыра. Үлэһиттэрин сэргэх аакка-суолга түһэрбэтэн барда. Общественнай үлэттэн туора турбатаҕа, барыларын кэлээхтүк кыттара, ырыа ансаамбылын тэринэн, араас куонкурустарга кытталлара.

Биһиги Пашабыт элбэх доҕоттордоох этэ. Биирдэ үөрэммиттэрин кытта сибээһи быспата. Кэлэлэр үөрүүлэрин-хомолтолорун тэҥҥэ үллэстэрэ, кыһалҕаларыгар көмөлөһө сатыыра. Доҕотторо бары кэлэн бырастыылаһан, аттыттан арахпакка тиһэх суолугар атаардылар. "Паша наһаа сырдык, ыраас, истиҥ киһи этэ" диэн тиһэҕин этгилэр.

Пашабыт, Пашенькабыт барахсан бары ыраах-чугас аймахтарыгар олус истиҥ, чугас сыһыаннааҕа. Барыбытын түмэрэ, сибээстиирэ. Хадаарга баар сайылыгын наһаа таптыыра, сотору-сотору сылдьан, көмүлүөк оһоҕун оттон, аһатан кэлэрэ. Сайылыкпыттан энергия ылабын диэн аатчыыра. Төрөөбүт сирин Хадаарын дьиҥнээх патриота этэ. Өйө-санаата тиийэринэн көмөлөһө, сүбэлии-амалыы сылдьыбыта. "Хадаар" түмсүү биир кэхтээх чилиэнэ этэ.

Күндү киһибитин тиһэх суолугар атаарыыга көмөлөспүт, кэлэн атаарсыбыт, үтүө тыллары этпит бар дьоммутугар истиҥник махтанабыт. Атаарыыга кэлбит бары ветераннарга, биирдэ үөрэммит, үлэлээбит табаарыстарыгар, күндү дьүөгэлэригэр, чугас ыалларыгар, билэр дьонугар, бары аймахтарбытыгар улахан махтанабыт. Биһиги ыар аһыыбытын мүлүрүтэ, хайа эмэ эттүнэн чэгиэтиһэ сатаабыттарыгар махтанабыт. Маны таһынан соһумар сураҕы истибит бастакы чаастыларыгар тута сүүрэн кэлбит коллегаларыгар уонна чугас дьүөгэлэригэр, чуолаан Т.Н. Григорьева-Ванишеваҕа, М.П. Лукинаҕа, А.И. Игнатьеваҕа, Д.П. Гуляеваҕа, Л.В. Захароваҕа, Дьокуускай куораттан аҕаларга атаарыыны тэрийбит биир дойдулаахтыбытыгар Н.М. Софроноваҕа махтанабыт.

СР Социальнай харалтаҕа уонна үлэ министиэристибэтигэр, министир Н.Н. Дегтярева бары эттүнэн өйөөбүтүгэр, тиһэх суолугар атаарыыта тахсыбыт министиэри солбуйааччы В.В. Колесоваҕа, кадры кытта үлэ госуслугуспа управлениетын начальнигын солбуйааччытыгар М.П. Спиридоноваҕа, интэринээт дьиэлэрин кытта үлэ салайааччытыгар О.Д. Егороваҕа, республикатааҕы инбалииттэр обществоларын салайааччытын солбуйааччытыгар В.П. Никитиҥҥэ, РС государственнай тэрилтэлэрин үлэһиттэрин профсоюһун председателигэр В.П. Алексееваҕа, илин энэрдээҕи социальнай харалта управлениелэрын начальниктарыгар, Чурапчы улууһун баһылыгар С.И. Яковлевка, улуус Муниципальнай председателигэр В.В. Гуляеваҕа, Чурапчы нэһилиэгин баһылыгар С.А. Саргыдаеваҕа, улуус дьаһалтатын кадры кытта үлэ начальнигар В.М. Монастыреваҕа, улуус тэрилтэлэрин бары салайааччыларыгар, «Дьылалабый дьахталлар» түмсүүлэригэр, улуустааҕы ветераннар Сэбиэттэрин председателигэр М.Н. Матвееваҕа, Хадаар нэһилиэгин баһылыгар А.А. Степановаҕа, солбуйааччы В.В. Никоноваҕа, "Хадаар" түмсүү салайааччытыгар И.П. Лукиҥҥэ, Хадаар бары олохтоохторугар, кыыһа Айта үлэлиир Дьокуускай куорат социальнай харалтатын управлениетыгар, саамай ыарахан үлэтин толорбут ыраатарбытыгар Павел Игнатьевка, Михаил Елисеевка, күтүөттэрбитигэр В.Орловка, П. Ивановка барҕа махталбытын тиэрдэбит. Элэккэ кытаанах доруобуйаны, дьолу-соргуну, уһун үйэни баҕарабыт.

Күн сиригэр төрөөн, кэрэчээн кылыктаммыбыт. Кинини ыал оҕорон, эбээ буолар дьолу билэн бардыбыт. Сиэннэргэ олус ыллардыбытыт, түгэн көһүннэр эрэ бэйэни кытта илдьэ сылдьарыыт. Күндү киһибит бадан дьылларга бырастыы. Эн ситэ олорботох олоххун оҕолорун салгыахтара, эйиигин үйэлэргэ ааттатыахтара. Эн сырдык сэбэрэҥ, мичилийбит харахын хаһан да сүппэттии сүрэхтэрбитигэр сөҥөн сылдьыа, сырдыкка, ыраахха угуйуо.

Кыыһа, күтүөтэ, сиэнэ, биирдэ төрөөбүт эдьиийдэрэ, убайа, быраата, күтүөттэрэ, саҥастара, сиэн балыстара, бырааттара.

СОЦИАЛЬНАЙ ХАРАЛТА ЭЙГЭТИН ЫТЫКТАНАР КИҺИТЭ

Чурапчы улууһун социальнай харалта управлениетын, саастарын ситэ илик оҕолору реабилитациялыыр кинин коллективтара бу дьыл олунньу 15 күнүгэр ыар сүтүктэммиппит.

Биһиги Парасковья Дмитриевнабыт лоп курдук 20 сыл социальнай сулууспаҕа эҥкилэ суох үлэлээбитэ. Кини управление материальнай-техническэй базата сайдарыгар, бөҕөргүүрүгэр улахан кылаатын киллэрбитэ. Бастатан туран, салайааччы буолан туран, соҕуоннарга араас элбэх уларыйыылар олохко киириилэрин иилээн- саҕалаан, тэрийэр үлэ үгэнигэр, общественнай олох үөһүгэр сылдьыбыта. Улуу Кыайыы 65 сылыгар улууспут сэриитин бэтэрээннэрэ уонна сэрии кыттыылаахтарын оҕоолоро барыта 45 киһи Дьокуускай куоракка толору хааччыллыылаах таас дьиэни ылалларыгар быһаччы көмөнү оҥорбута. Инбалииттэри реабилитациялыыр эбии средстволарынан хааччыйыы биллэрдик тупсута. Управление дьаһалта дьиэтигэр 3 хоһу куортамнаһан, 19 сыл олорбутун кэннэ элбэх туруорсуу, кэпсэтии, кэлии-барыы түмүгэр саҥа хонтуора дьиэтин туттарбыта.

Инбалииттэри реабилитациялыырга улахан болҕомто уурулан, улууска целевой программа ылыныллан, үбүлэнэн олоххо киириитигэр Парасковья Дмитриевна сүбэтэ, ыйыыта-кэрдиитэ улахан суолталаах этэ. 2009 с. саас инбалииттэргэ остуол тенниһигэр күрэхтэһии тэрийэн, ол сыл сайыныгар Мыыдаҕа айыга улуустар икки ардыларынааҕы спартакиадаларын тэрийбитэ. Манна 11 улуустан 300-тэн тахса ылдыт кэлэн, үрдүк таһымнаах тэрээһин ыытыллыбыта. Ол үмүгэр Парасковья Дмитриевна инбалииттэр спорка Саха сиринээҕи ассоциацияларын кубогун, сертификатын ылбыта уонна "Инбалииттэр спортарын сайдыытыгар бастыҥ улуус" анал аат ылыылыннан буолбута.

Ааспыт сайын илин энэр улуустар социальнай үлэһиттэрин ылаҕын тэрийбитэ. Нэһилиэктэрин саас айыы кэрийэ сылдьан ... управление, Дьарыктаах буолуу киинин, субсидия агентствотын, аптека специалистарын таһаараҥ, дьону кытта көрүһүннэрэрэ. Ол үтүө үгэскэ кубулуйда.

Улууска дьиэ кэргэн политиката сайдарыгар, саастарын ситэ илик оҕолор өйөбүллэрэр үлэхамнас таһаарыылаах буоларыгар күүс-көмө, өйөбүл буолбута. Ол курдук, "Тэтим" диэн уолаттар кулууптарын аһыллыытын биир бастакынан көҕүлээбитэ, иннинки сайдыытыгар бэйэтин кылаатын киллэрбитэ. Социальнай-реабилитациялыыр киин оҕолорутар бастаан попечитель быһыытынан, кэлин попечительскэй Сэбиэт бэрэссэдээтэлинэн сылдьыбыта, элбэх былааннаах үлэни тэрийбитэ. Ааспыт Саҥа дьыллааҕы утренникка инбалиэччилэрбитигэр дьаабылынан бэлэх аҕалан, оҕолор үөрүүлэриттэн, ырыаларыттан-тойуктарыттан бэйэтэ ордук астынан, долгуйан барбыта. Оҕолорго аһаан ыытар дьаабылларбытыгар өрүүтүн кыттара, кэтэх мунуҥан кэһиилээх буолара. Дьон кыһалҕатын өйдөөн, чугастык ылынара. Элбэх оҕолоох, кыаммат ыалга көмө көрдөөтөххө тутатына быһаарара, хайдах-туох олоролоруун өрүүтүн ыйытаһара.

Парасковья Дмитриевна бу үлэлээбит сылларыгар улууска ыал оҕо тупсарыгар, урукктаах буолуутугар күннэтэ өйүн-санаатын уурар, ис иһиттэн кыһаллан, үлэлээн кэлбит улахан тылтан турар салайааччыбыт буолар. Салайар үлэтин таһынан хаһыс да сылын улуус государственнай тэрилтэлэрин профсоюзтарын кэмитиэтин бэрэссэдээтэлинэн үлэлээн кэллэ. Итини таһынан тапталлаах Хадаарын түмсүүтүгэр, дьонутар-сэргэтигэр көмөтө улахан.

Парасковья Дмитриевна үлэһиттэригэр улахан болҕомтотун уурара. Ол иһин үлэһиттэрэ киниэхэ үлэтигэр бөҕө тирэх буолбуттара. Аҕыйах сыл иһигэр "Социальнай сулууспа туйгуна" бочуоттаах аатыы 3 үлэһитэ ылбыта. Республикаҕа ыытыллыбыт социальнай үлэһиттэр куонкурустарга 2008 с. Анисия Афанасьевна Иванова "Аламаҕай сүрэхтээх" анал ааты, 2010 с. Лилия Анатольевна Гоголева 3-с миэстэни ылан, "Инбалииттэри кытта үлэ бастыҥ специалист" анал ааты, 2011 с. Сусанна Егоровна Захарова "Социальнай сулууспа киэн туттуута" анал ааты ылбыттара. Республикатааҕы "Социальнай сулууспа ыллыыр" куонкуруска управление "Сандаара" вокальнай ансамбыла 1-кы степеннээх лауреат, кылаабынай специалист Ася Егоровна Макарова 2-с степеннээх лауреат үрдүк аатын ылаллар, чурапчылары аатталлара. Үлэһиттэр идэлээх сокэтарын күрэхтэр кыттан, дипломант буолбуттара, улуус куонкуруһугар кыттан, "Бастыҥ костуум" анал аат хаһаайыннарынан буолбуттара. Үлэһиттэрин ити ситиһиилэриттэн Парасковья Дмитриевна астынара, үөрэрэ, киэн туттара.

Парасковья Дмитриевна олус сэмэй, киэҥ-холку майгылаах, истиҥ дьүөгэ, иһирэх ийэ, эйэҕэс эбээ, бастыҥ таһымнаах салайааччы быһыытынан дьоҥҥо биллэр. Ол туоһутунан кини элбэх наҕараадалара, Махтал сурукта-ра, грамоталара буолаллар. 2005 сыллаахха "Саха Республикатын социальнай сулууспатын туйгуна" бочуоттаах аатынан, 2007 сыллаахха улууска "Социальнай эйгэ сыл бастыҥ салайааччыта" ааты, 2009 сыллаахха Российскай Федерация доруобуйа харыстабылын уонна социальнай сайдыыта министиэристибэтин Бочуоттаах грамотатынан, 2011 с. Саха Республикатын Правительствотын грамотатынан наҕараадаламмыта. 2011 сыллаахха үлэ бэтэрээнэ буолбута.

Биһиги Дмитриевнабыт биир уратыта диэн үлэһиттэригэр сыһыана буолар. Хас биирдиибитигэр сылаас сыһыана биһигини элбэххэ эбээһинэстиир. Кини тус-туспа туох кыһалҕалаахпыт курдаттыы билэн, быһаарсан, бары биир дьиэ кэргэн курдук буолбуппут. Үлэһит киһи кыһалҕатын олус чугастык ылынара. Ол холобурунан социальнай үлэһиппит Анна Степановна Барашкова оҕото Ваня улахан ыарыылаах ыалдьыбытыгар уонна инбалиит оҕолорго детсад арыйыларын өйүүр сыаллаах благотворительнай телемарафон тэрийэн, кэһиилиииниэн буттуун түмпүтэ. Коллективка бэйэ-бэйэни ситэрсэн биэрии, хардарыта солбуйсуу уопсай үлэ -хамнас таһаарыылаах буолуутун тирэҕэ диэн этэрэ. Салайааччы буолан туран, кини үлэһиттэрин үлэлиир усулуобуйаларын тупсарыан наһаа баҕарар этэ. Ол баҕа санаата туолан, саҥа хонтуораны үлэҕэ киллэрэн, туспа кабинеттарга олортоон, оргтэхиниканэн толору хааччыйан астыммыта, үөрбүтэ-көппүтэ.

Биһиги кини киһиэхэ сыһыаныттан элбэххэ үөрэммит, холобур ылабыт. Чэпчэкитэ суох үлэбит быһыытыгар олох үчүгэй өттүн булларa, көрдөрө сатыыр салайааччы этэ. Ол да иһин хас куонкуруска кыттыыбыт барыта ситиһиилээх, өттүк харалаах буолара. Тэрилтэбит профсоюһун үлэтин сэргэх суолунан ууруллаан дьаһайан биэрэрэ, управлениебит бэтэрээннэригэр, урукку коллегаларыгар куруук болҕомтотун уурара. Саҥа дьылга, ыһыахха, социальнай үлэһит күнүгэр хайаан да киниэлэри эҕэрдэлиирэ. Эрдэттэн ыҥырыылаах ыытан, илдьэр-аҕалар өттүн толкуйдаан, бэлэх биэрэн, болҕомто киниэлэр илдьэ сылдьаачы.

Биһиги Дмитриевнабыт ырыаны наһаа сөбүлүүр этэ. Ырыа тылын бэрдин билэрэ, бэйэтэ наһаа үчүгэй куоластааҕа. Саҥа дьыллааҕы улуус баһылыгын ааһыларгар икки төгүллээн "Две звезды" куонкуруска кыттыбыта. Бастаан Дмитрий Дмитриевич Поповтуун (култуура управлениетын салайааччытынан), быйыл Лилия Анатольевна Гоголевалыын (социальнай управление реабилитолог специалиһинан) ыллаан дипломант, лауреат буолан наһаа астыммыта. "Сандаара" ансамбылбытыгар ыллаһаары саҥа былааччыйа тиктэрэн бэлэммиммитэ.

Бары биирдэ айылҕаҕа сылдьарбытын, сир астыырбытын наһаа сөбүлүүрбүт. Массыына булан араастаан айаннаан, быыс - арыт булан отоннуон, сотуолээн кэлэрбит. Ол былааны тухары үөрүүлээх-көтүүлээх, араас көрүдьүөстээх да түгэннэрбитин санаан кэлэн, кэлсэн онотоорчубут.

Кини үлэттэн ордук тус олоҕо суоҕун кэриэтэ этэ, үлэтинэн олох олорбут киһи этэ. Ийэтин Елизавета Васильевналыын өйөнсөн, уһунук биирдэ олорбуттара. Кини баар буолан кыыһа Айтаны эбэтигэр бүк эрэнэн, сорох түгэннэргэ харчы көһөр бэйэмэстэригэр бэчэттээн, хонтуораҕа хоно хаалар түбэлтэлэрэ баллара.

Оҕолун бүтэһик күннэрин таптыыр соҕотох кыыһа Айтата, сиэнэ Милана, күтүөтэ Ник кэргэппиттэрэ буолуо диэн бүк эрэнэбит. Айтабыт оҕолоор куһун, биһиги Бороскуобуйабыт эбээ буолар күнүн бу баар курдук өйдүүбүт. Ол күн специалистара бары баллара, Айта бальныһаҕа киирбитин истэн баран наһаа долгуйбута, биир сиргэ таба олорбот буолбута. Ус кабинеты кэрийэ сылдьан сиэн кыыс төрүөҕ диэри төттөрү-таары хаамар, эрэ уһуутаан тахсаахтаабыта. Оҕтон кыыс төрөөбүтүн истэн, урүй-айхал, үөрүү-көтүү бэҕэ буолбупут. Көрсүбүт кииһитин айыы "мин эбээ буоллум, эҕэрдэлээҥ" диэн үөрүүлээх сонунун барыларын кытта тэҥҥэ үллэстэн, кэлсэ да кэлсэ буолбута. Уонна куруутун буолларын курдук барыбытын түмэ тардан, дьиэтигэр үөрүү остуолун тэрийбитинэн барбыта. Төрөөбүт күн буоллун, сыбааҕа буоллун, үбүлүөй буоллун бары биирдэ сылдьарбыт. Кини дьон үөрүүтүн тэҥҥэ үллэстэрин олус сөбүлүүрэ, талаһа биирдэ да хам буолбата.

Түмсүүлээх, биир санаалаах буолууну ирдиирэ. Үчүгэйкуһаҕаҥҥа бэйэ-бэйэҕэ харыстаһарга үөрэппитэ. Иллээх- эйэлээх, түмсүүлээх коллективы тэрийбитэ.

Биһиги күндү киһибитин, салайааччыбытын, дьүөгэбитин Парасковья Дмитриевнабытын куруутун иһирэхтик, сылаастык өйдүү, ахта-саныы сылдьыахпыт.

Чурапчы улууһун социальнай харалта управлениетын, саастарын ситэ илик оҕолору реабилитациялыыр киинин үлэһиттэрэ.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Тапталлаах кэргэммин, дьоһун-мааны аҕабытын, эһээбитин, кэпэһэр эһээбитин, үлэ ветеранын ***Апрель Васильевич КУЛИЧКИНЫ*** *60 сааскын туолар үбүлүөйгүнэн истинник эҕэрдэлиибит!*

Күндү киһибитигэр чэгиэн-чэбдик доруобуйаны баҕарабыт, сананы сааргылыы сырыт диэн алгыс бастыҥын аныыбыт.

Эҕэрдэни кытта кэргэниҥ, оҕолоруҥ, күтүөттэриҥ, сиэннэриҥ.

БИЛЛЭРИИЛЭР / ОБЪЯВЛЕНИЯ

Дьокуускайтан Чурапчыга диэри манипуляторынан 7 тоннаҕа диэри таһаҕас таһыахпыт. Сыанага кэпсэтиинэн.

Тел: 8-914-272-11-62.

***

Ремонт ходовой части двигателя отечественных и зарубежных автомобилей. Усиление кузова. Низкие цены.

Тел: 8-914-287-70-49.

***

Күһүҥҥү дьаллыга суох дьукаах кыыска эбэтэр сааспаах дьахтарга наадыйабыт.

Тел: 8-914-287-37-58.

***

Возьму займ ("вклад") от 50 тыс. руб. до 48% годовых. **Справки по тел: 755-993.**

***

СКПК "Денежный поток" предлагает быстрые займы до 70 тысяч сроком до 18 месяцев, а также пенсионерам до 100 тысяч сроком до 24 месяцев. Проценты уменьшаются каждый месяц. ТЦ "Боотур". **Тел.: 42-411, 8-984-117-41-20.**

***

2013 сыл кулун тутар 15 күнүнээҕи Маарыкчааннааҕы ПО пайщиктаах бокомуочуйайдарын уураахтарынан пайщиктаахтар булгуччулаах паевой усунуостарын кээмэйэ улаатыытын иһитиннэрэбит.

Ытыктабыллаах пайщиктаахтар, паевой усунуоскутун бэс ыйын 1 күнүгэр диэри туһааннаах маҕаһыыннаргытыгар ситэрэн биэрэргэ тиэтэйиҥ!

Маарыкчааннааҕы ПО бырабылыанньата.

***

Саҥа кэлэ мунньарын атыылыыбын.

Тел: 27-607 (Мутудай), 8-914-827-47-68.

**

Продаю большой частный дом со всеми надворными постройками (2 дома, 2 гаража, сарай, огород и т.д.) **Тел: 8-914-268-86-96.**

**

Чэпчэки сыанаҕа 2 устуука тимир отопление оһоҕун атыылыыбыт.

Тел: 8-914-270-56-70.

Тапталлаах кэргэнэ, аҕалара, эһээлэрэ, комсомольскай-партийнай үлэ ветерана

ОНУФРИЕВ Петр Семенович

олохтон туораабытынан кэргэнигэр, учууталбытыгар Клара Дмитриевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

1975 с. В.Г. Короленко аатынан Амма орто оскуолатын бүтэрбиттэр: Чурапчыттан Е.И. Давыдов, Чакыртан М.И. Маркова, Мындаҕайыттан П.П. Романов уонна кииннэр дьиэ кэргэттэрэ.

Күндү таптыыр кэргэним, аҕабыт, эһээбит, Хадаар нэһилиэгин олохтооҕо

ГРИГОРЬЕВ Николай Николаевич

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириҥник курутуйан туран, бары аймахтарбытыгар, билэр дьоммутугар, табаарыстарбытыгар иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, күтүөттэрэ, сиэннэрэ.

Кутурҕанныы тиэрдэбит:

- Григорьев Николай Николаевич олохтон туораабытынан кэргэнигэр Тамара Гаврильевнаҕа, кыргыттарыгар, уолугар, күтүөттэригэр, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар Хадаар нэһилиэгин дьаһалтата, нэһилиэк ветераннарын Сэбиэтэ.
- Григорьев Николай Николаевич олохтон туораабытынан дьиэ кэргэттэригэр уонна кыыһыгар, бииргэ үлэлиир коллегабытыгар Кулаковская Лира Николаевнаҕа КПК «ЯРКО» коллективын үлэһиттэрэ.
- Тапталлаах аҕата Григорьев Николай Николаевич олохтон туораабытынан бииргэ үөрэммит кылаассыыбыт Лираҕа, киниэ дьиэ кэргэнигэр Хадаар орто оскуолатын 6-с выпуһа.
- Бииргэ үөрэммит доҕорбут Григорьев Николай Николаевич олохтон туораабытынан кэргэнигэр Тамара Гаврильевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр Дириҥ орто оскуолатын 1972 с. бииргэ бүтэрбит доҕотторо.
- Григорьев Николай Николаевич олохтон туораабытынан убайыгар Василий Николаевичка, саҕаһыгар Евдокия Гаврильевнаҕа Р.П. Ксенофонтов, Д.Н. Ксенофонтова, кыра ыаллара М.Р. Решетникова.
- Григорьев Николай Николаевич олохтон туораабытынан кэргэнигэр Тамара Гаврильевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр Нуотараҕа 1973 сыллаахха бииргэ үлэлээбит табаарыстара Т.Ф. Седалищева, М.Р. Решетникова, О.Н. Дьячковская.

Болҕойуҥ!

СААС КЭЛЛЭ, УУТТАН СЭРЭНИҤ!

Сахабыт сиригэр саас кэлэн, айылҕа барахсан уһуктан, дьон-сэргэ, оҕо-уруу таһырдьаттан киирбэт, эр дьоҥҥо кэтэһиилээх, булка тахсар кэмэ буолла.

Ытыктабыллаах Чурапчы улууһун олохтоохторо!

Бары телевизорынан соҕуруу дойдулар ууга барыылара элбиирин, дьон дьалаҕайдарыттан ууга сыһыаннаах быһылааннар тахсыталыылларын көрө сылдьар буолуохтааххыт.

Биһиги Сахабыт сиригэр кэнники кэмҥэ сыллата уу аҕылар содула элбии турар. Саас кэлэн өрүстэр, үрэхтэр, күөллэр муустара кэбирээн, күнтүүн уу киирэригэ эбилли турар. Онон төрөппүттэр оҕолоргутун күнүскүтэ ууттан сэрэхтээх буолларга үөрэтэргитин умнубаҥ.

Ытыктабыллаах булчуттар!

Ууга сыһыаннаах быһылааннар үгүс өттө булт кэмигэр тахсалларын умнумаҥ. Ууга тыыннан сылдьарга бэйэҕит доруобуйаҕытын харыстааҥ, быһыыр салиэччиги кэтэ сылдьыҥ. Арыгы иһэн баран тыыга олорумаҥ.

Саҥдал сааспытын быһылаана суох этэҥҥэ атаарыаҕыҥ.

Д.М. ТИМОФЕЕВ,

Россия иһинээҕи Ыксаллаах быһылы-майгы министиэристибэтин СР кииниин Чурапчытааҕы инспекторскай учаастагын тэрилтэ салайааччыта, старшай госинспектора.

Маны туһан

ХАРЧЫГЫН БЫРЫҤЫАҤҤА УУРДАРАРГЫТТАН БАЙАРЫҤ ТУТУЛУКТААХ

Хас биирдии киһи олоҕор сылдьыы-сорутун ситиһэригэр "олох сокуоннарын", араас быраабылалары тутуһар. Ол курдук сотору таатыгар "Баай-дуол олохтонуох-хун баҕарар буоллаххына, дохуоттун 10 %-ын хайаан да уурал ис" диэн саҥа быраабыланы олохтор букатыннаахтык кииллэрэргэ саҥанным. Дохуоттан тутулуга суох харчы уурумат буоллаххына, хаһан да элбэх харчыланыаҥ суоҕа диэн өйдөбүлүнэн сиэттэрэн.

Бары хамнаспыт үрдүөтэҕинэ массыына, кыбартыыра, дыиэ оҕа атыылаһыахпыт дии саныыбыт. Ол эрээри, бу барыга туолларыгар үгүс дьон биир "сокуону" тутуспаттар. Ол "сокуону" маҥныык этиинэн биэриэххэ сөп: дохуоттан тутулуга суох харчы уурумат буоллаххына, хаһан да элбэх харчылаах буолуоҥ суоҕа. Киһи кыра дохуоттааҕыттан байбат буолбатах, элбэҕи эбэтэр аһары ороскуоттуурунтан байбат. Холобур, биир ыйга 70000 солк. хамнастаах киһини ылыахха. Кини хамнаһа үрдүк буолан наадыйара эмиэ элбиир. Оттон наадыйара элбэх буоллаҕына, ороскуота элбиир: ипотекалаах, кредиктээх, элбиир массыыналаах, эбии таҥаһа-саба, аһылыга. Онон түмүгэр ыйдааҕы ороскуота орто тунан 80000 солк. тэҥнэһэр, аҕа ночоокко барар.

Оттон 20000 солк. хамнастаах буолан баран, ый аайы 5000 солк. харчытын 20 %-ын уурунар киһи наар ордук харчылаах сылдьар, 8 сылынан миллионер буолар кыахтанар. Байыы - эн кыра хамнаскыттан улахан тутулута суох, харчыгын %-нга уурдарыгыттан тутулуктаах. Ол курдук, ыйтан ый, сылтан сыл итинник дьаһаннахха, үп өттүгэр тутулута суох буолаҕын. Оттон ааҕымаакка эрэ ороскуоттуур буоллаххына ночооттоох.

Бу таблицаҕа үс кыыс ылыылыбыт (аллараа көр): Сарыада 15, Катя 22, Варя 30 саастарыттан харчыларын мунньар бырагыраммаҕа 20 %-нга (нолуок көҕүрээтэҕинэ 17,63%) уган барбыттар. Түмүгэр Сарыада 51 сааһыгар долларовай миллионер буолара чуолкай. Оттон Катялаах Варя пенсияларыгар дохуоттаныахтара, ол эрээри син биир Сарыаданы ситэр кыахтара суох. Ол эбэтэр эн байарыҥ бириэмэттэн эмиэ улахан тутулуктаах. Теһөнөн эрдэ саҕалыыгын да, соччонон дохуотуҥ элбиир.

Бу таблица киһини чахчы соҕторор. Маны бар дьоммут бары өйдөөн туран, холобур оҕостон батыһаллара буоллар, инники олохпут кыһалҕата аччыыа этэ дии саныыбын. Онон биир бэйэм инники кэскилбин толкуйдаан туран, ый ахсын хамнаспыттан 2000 солк. "Алмазкредитсервис" кредиттиир сойууска 20 %-нга угарга быһаарынным.

Бу тэрилтэ үлэлээбитэ 9 сыл буолла. Үгүс дьон махталын, эрэлин ылан, Россия кредит биэрэр тэрилтэлэриттэн биир бастыҥнара буола үүнэ ("Кредитный кооператив года - 2009, 2011" Фонд С№), пайщиктааҕын ахсаана 25000 киһи. Филиаллара республикабыт 22 улууһугар ситиһиилээхтик үлэлииллэр. Актыыттара бүгүҥҥү туругунан 999666 солк. тэҥнэстэ. Саамай үчүгэйэ диэн бары бырагыраммалара инфляцияттан эмсэрлэбэт гына оҥоһуллубуттар. Харчыны уурдарыыга 3 ыйтан 2 сылга диэри болдьохтоох араас бырагыраммалар үлэлииллэр. Хас биирдии киһиэхэ усулуобуйатын сиһилии быһааран биэрэллэр. Ону тэҥэ, офистара Дьокуускай куорат киинигэр турара олус табыгастаах. Оттон Чурапчыга "Алмазкредитсервис" учаастага Чурапчы нэһилиэгин Октябрьскай уулусса 15 нүөмэрдээх дьиэтигэр «Флора» аптека иккис этээһигэр үлэлиир.

Ону тэҥэ "Алмазкредитсервис" 2013 сыл муус устар 15 күнүттэн сыллааҕыга 15 бырыһыаннаах "Выгодный 1" биир ый болдьохтоох, "Выгодный 2" икки ый болдьохтоох тохтуу сылдьыыбыт кылгас кэмнээх уурдарыылары салгыыр. Маны таһынан олус табыгастаах, сылга 17 %-нааx "Сайынҥы дохуот" диэн саҥа акцияны биллэрэр. Буолар кэмэ 5 ый. Бу дьоллоох түгэни куоттарымаҥ, сөптөөх быһаарыныыны ылынан, инникигитин толкуйдааҥ.

Варвара ГОВОРОВА.

Сарыада 15-19 сааһыгар эрэ диэри ый аайы 5000 солк. укпут		Катя 22-50 сааһыгар диэри ый аайы 5000 солк. укпут	Варя 30 - 50 сааһыгар диэри ый аайы 5000 солк. укпут
Саас	Дохуота*	Дохуота*	Дохуота*
15	70530		
22	812359	70 530	
30	2961618	1 320 387	70530
50	75159119	43 305 335	11586819
	Уопсай усунуоһа - 300000солк. Чыыстай дохуота - 74859119солк.	Уопсай усунуоһа -1740000солк. Чыыстай дохуота - 41565335 солк.	Уопсай усунуоһа — 1260000солк. Чыыстай дохуота — 10326819 солк.

БИЛЛЭРИИ

Чурапчы нэһилиэгэр Октябрьскай уул. 23 нүөмэригэр тутулла турар дьиэҕэ квартиралар пилотнай программанан бюджет үлэһиттэригэр субсидиялаах атыыланаллар.

Билсэр төл.: 41-242. Тутуу управлениета.

Күндү таптыыр оҕобут, балтыбыт, эдьиийбит, Дириҥ нэһилиэгин олохтооҕо

КИРИЛЛИНА Александра Васильевна

соһумардык ыалдьан олохтон туораабытынан дириҥник курутуйан туран, бары аймахтарыгар, билэр дьонугар, табаарыстарыгар иһитиннэрэбит.

Ийэтэ, аҕата, бииргэ төрөөбүттэрэ.

Кутурҕанныы тиэрдэллэр:

- Кириллина Александра Васильевна олохтон туораабытынан ийэтигэр Акулина Захаровнаҕа, аҕатыгар Василий Афанасьевичка, бииргэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар Хоптоҕо нэһилиэгин дьаһалтата, ветераннарын Сэбиэтэ.

Күндү ийэбит, эбээбит Хадаар нэһилиэгин олохтооҕо

РОМАНОВА Христина Петровна

бу дьыл муус устар 18 күнүгэр ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн чугас билэр дьонугар, аймахтарыгар биллэрэбит.

Кыргыттара, күтүөттэрэ, сиэннэрэ.

Кутурҕанныы тиэрдэллэр:

- Тапталлаах ийэлэрэ, эбээлэрэ Романова Христина Петровна олохтон туораабытынан кыргыттарыгар, күтүөттэригэр, сиэннэригэр Хадаар нэһилиэгин дьаһалтата, ветераннарын Сэбиэтэ.
- Кырдьаҕас эдьиийэ Романова Христина Петровна олохтон туораабытынан балтыгар, улуустааҕы киин балыыһа старшай сиэстэрэтигэр Зинаида Романовна Сашинаҕа улуустааҕы киин балыыһа салалтата, профкома уонна коллектива.
- Романова Христина Петровна олохтон туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар Чурапчыттан Екатерина Михайловна уонна киниэ оҕолоро Илларионовтар, Красильниковтар.

Редактор - директор – А.А. ЗАХАРОВ.
Эппиэттиир секретарь, суруk отдела – Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.
Доруобуйа харыстабыла, культура отдела, литературнай сотрудник – Н.Н. ПУХОВА.
Быраап отдела – О.В. ТРОФИМОВА.
Экономика, спорт, тыа хаһаайыстыбатын отдела–А.М. СЛЕПЦОВ.
Ычча, үөрэҕирии отдела – Н.Д. БУРЦЕВА.
Корректор– В.Н. ПЕТРОВА.
Верстальщик – Л.К. ПОПОВА.
Бэчээттээччилэр – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ, С.А. ПАВЛОВ.

Тэрийэн таһаараачылар: СР Правительствота, Чурапчы улууһун "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетыгар 2012 с.кулун тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №14-0238.

АДЫРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru

Бэчээккэ сакааһ: № 62 (10681) Тираж 2218. Хаһыат сыаната: 10 солк.

Саҥа олох

Автор суругар этиллэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэһэр буолбатах. Суруйуу ыйытыылар чахчылар кырдьыктаахтарыгар эппиэтинэһи автор тус бэйэтэ сүгэр.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графига: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 19.04.2013 с. офсетка бэчээттэннэ. Аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат нэдиэлэҕэ үстэ: оптуорунньукка, чэппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.